

Ukážka z knihy *Krv a ropa: Neľútostná honba Muhammada bin Salmána za globálnou mocou*

Autori: Bradley Hope a Justin Scheck

Preložila: Andrea Tomová

Sedemdesiatdeväťročný a vysoký Salmán s briadkou zafarbenou načierno bol rodinnou autoritou – a strážil tajomstvá Saúdovcov – už pol storočia. Medzi mladšími členmi kráľovskej rodiny sa šepkalo, že Salmán musel mať v spálňach mocných členov saúdovskej rodiny kamery.

Tri generácie princov a ich obdivovateľov rozprávali, ako ich plesol po tvári zlatý prsteň so smaragdmi na Salmánovom malíčku ako trest za pitie alkoholu, príliš rýchlu jazdu na predmestí hlavného mesta alebo za to, že ich prichytili pri pokuse uspieť v bezočivých korupčných machináciách.

Jeho výbušná povaha bola na kráľovskom dvore povestná. Salmán býval často tichý a hlbavý, počas svojej každovečernej kartovej hry mal sklon citovať islamskú poéziu. No keď si všimol prejav neucty, dokázal vybuchnúť od hnevu. Keď začiatkom deväťdesiatych rokov Salmán prechádzal cez džiddský palác svojho brata, vtedajšieho kráľa Fahda, šokovalo ho, keď sa mu Fahdov dlhoročný strážca postavil do cesty. Kráľ je zaneprázdnený, povedal mu strážca.

Salmán dal mužovi také zaucho, že jeho prsteň odletel cez celú miestnosť. „Ja som princ! Kto si ty?“ kričal Salmán, zatiaľ čo mladí dvorania a sluhovia kolenačky hľadali prsteň. Po tom, ako Fahd svojho brata pokarhal, nechal Salmán pre strážcu obálku so stotisíc riami – vyše dvadsaťtisíc dolármi. „Dajte to tomu idiotovi,“ zahundral na odchode Salmán. (Jeden člen kráľovskej rodiny popiera, že k tejto udalosti došlo.)

Na rozdiel od iných synov Ibn Saúda, ktorí si bohatstvo vybudovali pomocou svojej moci tým, že zo spoločností, ktoré v kráľovstve podnikali, vytiahli poplatky, Salmán si bohatstvo budoval menej agresívnym spôsobom. Svoj príspevok pre člena kráľovskej rodiny vynaložil na svoje paláce, manželky a deti a svoju energiu na riadenie Rijádu, historické centrum moci Saúdovcov.

Ako guvernér tejto provincie počas štyridsiatich ôsmich rokov Salmán ovládal stovky tisíc hektárov pozemkov, ktorých hodnota stúpala popri tom, ako sa Rijád menil z dediny zo začiatku jeho vlády na moderné mesto s viac ako piatimi miliónmi obyvateľov. Salmán zároveň dohliadal na vzťah s vahhábovskými duchovnými, ktorých spojenectvo s rodinou Saúdovcov siahalo až k samotnému Wahhábovi – a ktorých podpora pomohla Saúdovcom získať a udržať si moc od založenia kráľovstva.

Salmán vo svojom paláci vítal rozmanitosť názorov, podnecoval diskusiu spôsobom, aký by iní princovia nepripustili. Jeho spoločnosť Saudi Research and Marketing Group vlastnila dvoje z najväčších arabských novín na Blízkom východe. Ani tie neboli obyčajnou hlásnou trúbou vlády: podporovali názory z celého regiónu na najväčšie problémy tých čias, predovšetkým palestínsku otázku. Na druhej strane nikdy sa neodvážili spochybníť monarchiu či kritizovať saudskú zahraničnú politiku. Salmán každý týždeň pozýval na večeru spisovateľov, členov akademickej obce a zahraničných diplomatov. Jednému americkému kontaktu sa zdôveril, že čítal každý román, aký kedy vydali saudskí spisovatelia.

Salmánov vzťah s jeho staršími synmi bol chladný. Ako mladý otec sa správal odmerane a panovačne (Salmán mal iba devätnásť rokov, keď sa narodil jeho najstarší syn), vyžadoval prísnu disciplínu, pričom sa sústredil na vzdelávanie týchto mladíkov. Chcel, aby sa jeho synovia naučili, že svet nie je len o ropnom bohatstve a vahhábizme, dvoch pilieroch

Saudskej Arábie. Život bol plný poézie, literatúry a ideí a Salmán si ako syn muža, ktorý si Saudskú Arábiu podmanil na chrbte ťavy, prial, aby jeho vlastní synovia získali vedomosti, ktoré im neskôr poslúžia ako štátnikom.

Pravidelné dovolenky v Španielsku a vo Francúzsku priviedli do Salmánovho čajového salóna intelektuálov a podnikateľov. Jeho paláce často navštevovali členovia sýrsko-španielskej obchodníckej rodiny Kajjálíovcov, rovnako ako členovia rodiny Asadovcov, ktorí naďalej vládnu v Sýrii. V Paríži Salmán pozýval na diskusie a debaty právnikov a politické kontakty, často na tému búrlivej politiky Blízkeho východu.

Zdalo sa, že tieto lekcie formovali synov, ktorých mal Salmán so svojou prvou manželkou Sultanou bint Turkíovou Ál Sudajríovou začiatkom päťdesiatych rokov. Odišli študovať do zahraničia a naučili sa viaceré jazyky. Fahd a Ahmad sa stali úspešnými podnikateľmi, riadili spoločnosť Saudi Research and Marketing, chovali prvotriedne dostihové kone a prevádzkovali lukratívne partnerstvo s UPS. Sultán sa na americkom raketopláne *Discovery* ako prvý saudský občan dostal do vesmíru; Abdalazíz bol odborníkom na ropu, mal na starosti pre vládu citlivé vzťahy s ďalšími krajinami ťažiacimi ropu; Fajsal bol vedec, získal doktorát z politológie na Oxfordskej univerzite vďaka dizertačnej práci o vzťahoch medzi krajinami Perzského zálivu a Iránom v rokoch 1968 až 1971. Mali priateľov v Spojených štátoch a v Londýne a často sa stretávali so zahraničnými politikmi. Vo svojom prejave boli pôsobiví, kozmopolitní a západniarski. Podľa niektorých ľudí Saudskoarabov ani veľmi nepripomínali. Dokonca namietali, keď sa Salmán rozhodol vziať si ďalšiu ženu, kým bol stále ženatý s ich matkou, čo je v saudskej kultúre dlhodobá tradícia.

Písal sa rok 1983 a Sultana Ál Sudajrí, matka princov, ležala v pittsburskej nemocnici kvôli transplantácii obličky. Sultana bola v kráľovskej rodine váženou osobnosťou a jej piati synovia a dcéra ju prakticky uctievali. Rodina si do Pittsburghu vzala sprievod s niekoľkými desiatkami príbuzných a pobočníkov; každé ráno sa nahrnuli do vestibulu Presbyteriánskej univerzitnej nemocnice, aby mali istotu, že tam budú, keď príde Salmán. Ten sa sprevádzaný dvoma ochrankármi pri čakaní na správy od lekárov prechádzal po nemocnici.

Pred cestou sa Salmánovi traja najstarší synovia Fahd, Sultán a Ahmad dozvedeli, že ich otec sa chystá oženiť s oveľa mladšou ženou. Nebolo to nezvyčajné; po sobáši by mal Salmán stále iba dve manželky v krajine, kde môže byť muž ženatý so štyrmi ženami naraz. No jeho synovia, ovplyvnení Západom, vnímali polygamiu ako zastaranú, ako urážku svojej matky a obzvlášť necitlivú v čase, keď trpela život ohrozujúcou chorobou.

Salmán nad znepokojením svojich synov mávol rukou, ale v Pittsburghu Fahd ešte pritvrdil, vyrútil sa z nemocnice na blízke letisko a nasadol na súkromné lietadlo, kde otcovi napísal list, ktorý odovzdal poslovi, aby ho doručil späť do Pittsburghu. Neber si tú ženu, písal Fahd. Je to urážka tvojej manželky.

Salmán sa s ňou aj tak oženil. Táto mladá žena, Fahda bint Faláh Ál Hislain, bola dcérou náčelníka kmeňa Adžmán s dlhou históriou bojov po boku Saúdovcov a niekedy aj proti nim. O dva roky neskôr Fahda porodila svojho prvého syna, Muhammada bin Salmána. Po ňom nasledovalo päť ďalších.

Týchto šesť chlapcov malo veľmi rozdielnu výchovu v porovnaní so svojimi oveľa staršími bratmi. Salmán v strednom veku stratil prísnosť, s akou vychoval svoj prvý krdeľ detí. Jeden dvoran si spomína, že počas istej nočnej kartovej hry v džiddskom dome syna kráľa Fahda vbehol dnu päťročný Muhammad a začal mužom strhávať pokrývky z hlavy. Chlapec kopnutím prevrhol šálku čaju a zhodil na zem nejaké karty, keď ho Salmán so smiechom zavolať k sebe a bacuľaté dieťa objal. „Odveďte ho,“ prikázal Salmán jednému z Muhammadových opatrovateľov. Malý Muhammad následne kopol opatrovateľa do rozkroku.

Muhammad a jeho vlastní bratia si neosvojili vášeň pre akademický svet a život v zahraničí vštepenú Salmánovmu prvému krdľu detí. Zatiaľ čo starší bratia si budovali kariéru, zdalo sa, že dospievajúcemu Muhammadovi chýba cieľ. Pri rodinných udalostiach mal vo zvyku snívať s otvorenými očami, čo si niektorí mylili s roztržitosťou. Na prázdninách v Marbelle či inde sa aj s mladším bratom Chálidom zvykli vytratiť na prieskum či potápať sa. Celé hodiny trávil hraním videohier vrátane série Age of Empires, kde budujete armády a porážate nepriateľa, a oddával sa láske k rýchlemu občerstveniu. Salmán naďalej privádzal profesorov a spisovateľov a každý týždeň usporadúval semináre, ale jeho žiadosti, aby Muhammad namiesto hrania videohier študoval či čítal knihy, pripomínali skôr dobiedzanie ako prísne rozkazy, ktoré kedysi vydával svojim starším synom.

V jedno popoludnie Salmánovi zatelefonoval nervózny člen personálu: chlapec Muhammad bol v miestnom supermarkete oblečený vo vojenskej uniforme a robil rozruch. Polícia ho chcela zadržať, ale mladý princ jej príslušníkom povedal, že nemôžu. Je synovcom kráľa a synom guvernéra Rijádu. Salmán záležitosť potichu vyriešil, no bolo zrejmé, že pre Muhammada, ktorý bol svojmu otcovi pre takmer päťdesiatročný vekový rozdiel medzi nimi skôr vnukom, má ten neúprosný veterán slabosť.

Počas rodinného výletu do Cannes v roku 2000 Salmán k sebe pozval Elieho Hatema, právnika pôsobiaceho v Paríži, ktorý členov saudskej kráľovskej rodiny poznal vďaka svojej práci v promonarchistických politických skupinách a často sa s nimi stýkal počas ich ciest do Francúzska. „Chod' si namiesto hrania hier čítať,“ povedal Salmán pätnásťročnému Muhammadovi jedného dňa, keď Hatem prišiel na obed. Muži posedávali pri stole s prestretým vyberaným orientálnym jedlom, kým Muhammad jedol jedlo z McDonaldu. Chlapec reagoval nesústredeným „Dobre, oci“.

Jedného popoludnia Salmán Hatema poprosil, aby Muhammada skontroloval a ubezpečil sa, že robí niečo produktívne. Povzbud'te ho, aby si čokoľvek prečítal, hoci aj časopis alebo noviny, a aby prestal hrať hry, požiadal Salmán právnika. Chlapec iba pozeral televíziu.

Krátko po tejto návšteve Francúzska sa veci pre dospievajúceho princa zmenili. Uvedomil si niečo, čo pozmení jeho chápanie peňazí a moci. Pozorovatelia ako Hatem videli bezcieľneho mladého muža, ktorý sa ťažko presadzuje v tieni svojich všestranných bratov, no nepochopili, čo si princ počas rokov v ústraní osvojil. Zatiaľ čo jeho bratia sa možno naučili kultivovanosti od učiteľov, ktorých priviedol ich otec, Muhammad zblízka pozoroval Salmána a učil sa o moci.

Keď Abdalláh ležal na smrteľnej posteli, Muhammad mal takmer tridsať rokov a v Abdalláhových synoch a dvoranoch vzbudzoval ako protivník hrôzu, bol energickejší, kreatívnejší a nemilosrdnejší, než ktokoľvek čakal. Bol motivovaný a bol si absolútne istý, že vie, čo krajina potrebuje nielen na to, aby prežila, ale aj na to, aby prekvitala. Keďže sa Muhammad ako dvadsiatnik radšej držal otcovi po boku, namiesto toho, aby zo Saudskej Arábie odišiel za vzdelaním, dozvedel sa podrobnosti o slabinách svojich rivalov v rámci kráľovskej rodiny.

Salmánova úloha rodinnej autority sa s neustále sa rozrastajúcou rodinou stávala čoraz namáhavejšou a trnistejšou. Každý princ sa mohol oženiť až so štyrmi manželkami, pričom s každou mohol mať troch až štyroch synov a podobný počet dcér. Za Salmánových štyridsaťosem rokov ako guvernéra Rijádu sa širšia rodina rozvetvila na približne sedemtisíc princov a aspoň toľko princezien, pričom všetci dospievali s pocitom nároku na podiel z ropných ziskov štátu. Mnohí viedli zámožný, no relatívne normálny život, z niektorých sa stali filantropi či investori; iní skončili ako povaľáči, gambleri či opilci. Viac než pár bolo neveriteľne chamtivých, nepredstaviteľné sumy peňazí míňali na zbierky áut Bugatti a hodínok značky Patek Philippe takým spôsobom, že slovo „saudský“ sa v mestách na Západe stalo synonymom hýrivého, konzumného spôsobu života.

Život v prepychu vytváral problém, pokiaľ išlo o riadenie krajiny. Ibn Saúd a jeho synovia, ktorí slúžili ako králi, strávili aspoň časť svojho detstva v púšti, v blízkosti beduínskych bojovníkov a konzervatívnych duchovných, ktorí ich podporovali. Pre nich znamenal život v prepychu novučičký Cadillac, lov so sokolmi a prebytok jedla. Táto nová generácia študovala v zahraničí, dlhé obdobia žila v privilegovaných bublinách londýnskej štvrte Mayfair alebo parížskeho šestnásteho obvodu. Mnohí stratili časť svojej saudskej kultúry a informovanosti o islamských záujmoch, pevne spätých s rodom Saúdocov.

Začiatkom dvadsiateho prvého storočia mnohí z najlepších a najbystrejších Saúdocov neboli dostatočne saudskí, aby vedeli komunikovať s prudko sa zvyšujúcim počtom mladých v krajine. Rastúca populácia Saudskej Arábie sa vďaka smartfónom a sociálnym médiám čoraz viac prepájala so zvyškom sveta a jej nepokojnosť, pokiaľ ide o zväzujúci život, sa zvyšovala. No mladí princovia, zaneprázdnení dovolenkovaním alebo študovaním, si veľkú časť diania doma nevníмали.

Salmán sa pokúšal slúžiť ako hradba proti tejto strate identity, karhal princov za západniarske správanie neprístojné v konzervatívnej Saudskej Arábii. Mnohým sa zdal excentrický: člen Saúdocov, ktorý má v rodine a v kráľovstve veľkú moc, ale nikdy nepostúpi vyššie ako do roly guvernéra Rijádu. Salmánovi to jednoducho nevychádzalo.

V roku 2010, v piatom roku vlády kráľa Abdalláha, mal Salmán vyše sedemdesiat a dvoch rovnako vzdelaných starších bratov, ktorí ho delili od trónu. Väčšinu času Abdalláhovej vlády nemal vedúci kráľovského dvora Tuwajdzrí dôvod Salmána alebo jeho deti vnímať ako hrozbu. Nachádzali sa príďaleko od nástupníckej línie.

Potom jeden z týchto starších bratov v roku 2011 zomrel a druhý zomrel v roku 2012. V oboch prípadoch vymenoval Abdalláh nového korunného princa radšej sám, akoby nechal Radu vernosti, ktorú na tento účel sformoval, diskutovať o určení následníka. Po smrti druhého brata určil Abdalláh za korunného princa Salmána a vymenoval svojho najmladšieho žijúceho brata, bývalého šéfa rozvedky Mukrina za zastupujúceho korunného princa.

Ako Abdalláh slabol, Tuwajdzrí sa snažil vytvoriť medzi kráľom a korunným princom odstup. Stále dúfal, že Abdalláh je otvorený možnosti Salmána zavrhnúť. Pri istej príležitosti Tuwajdzrí Salmánovi a jeho synom odoprel využitie kráľovských lietadiel. Keď Salmán zatelefonoval, aby si dohodol s kráľom stretnutie, vedúci dvora mu oznámil, že Abdalláh je príliš zaneprázdnený. Salmán si uvedomil, čo sa deje, o niekoľko mesiacov neskôr, keď pri rodinnej udalosti stretol Abdalláha. „Prečo ma už nenavštevuješ?“ opýtal sa kráľ. „Si jeden z mojich obľúbených bratov.“ Salmán pochopil, že Tuwajdzrí sa ho pokúšal odstaviť.

Tuwajdzrí v snahe urýchliť nástupnícke plány uviedol do chodu tichú poštu, aby rozšíril predstavu, že Salmán trpí demenciou. Od iných vplyvných členov kráľovskej rodiny sa snažil získať podporu realizácie toho, čo sa stalo poslednou veľkou reformou pokrokového zmýšľajúceho Abdalláha: odovzdania koruny ďalšej generácii. Možno by jeden z Abdalláhových synov, azda Mut'ib alebo Turkí, mohol byť zaradený do nástupníckej línie ako zastupujúci korunný princ, aby sa jedného dňa stal kráľom. Alebo možno vyhradenie miesta v nástupníckej línii pre Muhammada bin Nájifa, šéfa vnútornej bezpečnosti so silnými väzbami na CIA a ministerstvo zahraničných vecí USA, by im mohlo pomôcť získať súhlas od USA. Bin Nájif riadil aj silné saudské ministerstvo vnútra. Keďže Abdalláhovi synovia ovládali Národnú gardu Saudskej Arábie, tradične beduínsky oddiel, ktorý chránil kráľovskú rodinu, zjednotenie týchto dvoch zložiek by znamenalo jasnú kontrolu nad armádou.

Na to, aby jeho plán fungoval, musel Tuwajdzrí sfinalizovať posledné prípravy v rámci rodiny skôr, ako mohol Salmán zakročiť. Najlepší spôsob, ako plán zrealizovať, bolo uistiť sa, že Abdalláh zomrie v púšti, bez zvyšku rodiny okolo seba. Tým by Tuwajdzrí získal čas, aspoň hodiny, ale možno aj dni, aby zorganizoval stúpcov plánu a postaral sa, aby Salmán

neustanovil jedného zo svojich synov do vedúcej funkcie. Keď Abdalláh v púštnom stane začal čoraz plytšie dýchať, Tuwajdzrí vydal príkaz: Salmánovi ani slovo.

Abdalláhovi synovia boli nervózni, ale postavili sa za tento plán. Verili, že sú schopní vládnuť. Pred Abdalláhovou poslednou chorobou sa jeho syn Mut'ib zdôveril veľvyslancovi USA Joeovi Westphalovi, že očakáva, že sa stane jedným z uchádzačov o korunu.

Tuwajdzrí sa čoskoro dozvedel, že problémom tohto sprisahania bol únik informácií z jeho tímu. Mimo dohľadu Abdalláhovho klanu Muhammad bin Salmán zostavil skupinu lojálnych a efektívnych funkcionárov, mužov, ktorí zhromažďovali informácie v rámci kráľovskej rodiny aj mimo nej. Práve oni upozornili Muhammada na kráľov stav a on sa postaral, aby sa o tom dozvedeli všetci ostatní vysokopostavení Saúdovci.

Širšiu rodinu kráľov zhoršený stav šokoval. Ešte ani tí, ktorí vedeli o jeho rakovine, si neuvedomovali, ako blízko bol k smrti. Naliehali na Tuwajdzrího, aby dal Abdalláha previezť z jeho púštného obydľia do nemocnice v Rijáde, ktorú spravovala národná garda. Presun prebehol pod rúškom noci a nemocnica vyhodila von každého, kto by mohol vypustiť informáciu o blížiacej sa kráľovej smrti. Jeden ohromený lekár sa priznal priateľom, že preliezol plot a vkradol sa dnu zadnými dverami, aby skontroloval pacientov. Pri nástupníctve je dôležité utajovanie, aby obyvateľstvo získalo falošný dojem súvislého nevyhnutného prechodu.

Vtedy sa už Abdalláhov klan a Tuwajdzrí vzdali myšlienky udržať si korunu. To najlepšie, v čo mohli dúfať, bolo zaistiť, že ak sa vládnutia ujme Salmán, ďalší v rade na trón bude niekto bez nevraživosti voči Abdalláhovým deťom. Možno dôležitejšie ako čokoľvek iné bolo zabezpečiť, aby Salmán svojho syna Muhammada nedosadil do nástupníckej línie. O mladom princovi sa šírili historky o jeho nedostatku odborných znalostí, surovom spôsobe vybavovania záležitostí a osobnej chamtivosti.

Situácia sa nevyriešila ani za niekoľko dní. Kráľovský dvor postavil pred nemocnicou stan, kde prijímali priateľov a príbuzných, ktorí prišli navštíviť umierajúceho kráľa. Niekoľko tisíc Saudských Arabov, mnoho z nich chudobných, sa zišlo okolo nemocnice a modlilo sa celú noc. Úradníci amerického veľvyslanectva v Rijáde neustále počúvali, že má zasadiť rada princov, aby určila Abdalláhovho nástupcu, ale nikdy nedokázali zistiť, kedy presne.

Väčšina návštevníkov sa zastavila v stane, aby posedela s Mut'ibom, Turkím alebo jedným z ďalších Abdalláhových synov. Len tých, čo boli blízki kráľovi, pustili dovnútra, kde Abdalláh odpočíval v miestnosti na prvom poschodí. Návštevníci prešli deväťdesiatmetrovou chodbou okolo izieb ďalších pacientov k dva metre vysokému oknu. Za ním sa nachádzala izba, kde ležal umierajúci kráľ.

Niekoľko dní po Abdalláhovej hospitalizácii telefonoval Muhammad, aby sa opýtal na strýka. Nebojte sa, odpovedal Tuwajdzrí. Je stabilizovaný. Znelo to neuveriteľne. Len pred pár dňami jedna z kráľových starších dcér videla cez okno otca so zeleným kusom látky cez čelo a bez viditeľných znakov dýchania. Vyzeral taký malý; jej spoločníčke sa zdal mŕtvy.

Onedlho potom Muhammadovi telefonovali, že kráľ zomrel. Muhammad svojho otca posúril do konvoja áut a uháňal do nemocnice národnej gardy. Na chodbe našli čakať Tuwajdzrího. Salmán mal už toho muža dosť. Vedúcemu dvora vylepil zaucho, ktoré sa v nemocničnej chodbe ozývalo tak hlasno, až ho bolo počuť cez stenu do čakárne. Tuwajdzrí si vtedy uvedomil, že na pokus o vytlačenie Salmána na okraj staval priveľa a že všetko stratil. Fackou nový kráľ so synom po boku oznámili začiatok novej vlády, inej ako čokoľvek od čias, keď kráľovstvo tvorila spleť lénných štátov, ktoré sa navzájom prepádávali kvôli ťavám, jedlu a zlatu.

Správy o smrti kráľa Abdalláha sa začali šíriť až o niekoľko dní, sčasti aj vďaka úcte miestnych novinárov k požiadavkám kráľovského dvora. Mimo zraku verejnosti Salmán

okamžite Tuwajdžrího odvolal z funkcie tajomníka Rady vernosti a prepustil ho z kráľovského dvora, aj keď mnohým iným úradníkom miesta ponechal. Muhammad ako vedúci dvora svojho otca prenikol na rokovania a zúčastnil sa na plánovaniach. Keď sa jeho otec unavil alebo potreboval prestávku, Muhammad pokračoval aj v noci, usporadúval zasadnutia a telefonoval. Nebolo pochýb, že nadišla Muhammadova chvíľa, rovnako ako jeho zostarnutého otca.

Keď prišlo oznámenie o smrti kráľa, Salmán vymenoval svojho nevlastného brata Mukrina za korunného princa a svojho synovca Muhammada bin Nájifa za zastupujúceho korunného princa. Zdalo sa, že tieto rozvážne voľby mali uistiť širšiu rodinu a kmeňových náčelníkov, ktorí ovládali malé oblasti naprieč krajinou, že všetko je ako obvykle. Počas obradov sa Muhammad bin Salmán, ktorého vymenovali za ministra obrany a naďalej zostával mimo priamej nástupníckej línie, z úcty potichu skláňal pred staršími príbuznými, dokonca ešte aj vtedy, keď uvádzal do chodu sériu ambiciózných plánov.

Liberalnejší členovia rodiny sa obávali, že sa na obzore črtá ďalšia saudskoarabská éra zmätku. Diplomati si pre tempo zmien v kráľovstve za pol storočia vyhradili slovo „zdĺhavé“. Sotva tušili, že v krajine sa čoskoro spustia dramatické zmeny.